

ВІДГУК

рецензента на дисертаційну роботу

Фролової Ганни Олександрівни

на тему «Публічне управління розвитком комунальної інфраструктури на регіональному рівні», яка представлена на здобуття наукового ступеня доктора філософії (PhD) у галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування», спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»

Відгук складено на основі вивчення дисертаційної роботи, опублікованих здобувачкою результатів дослідження та документів, які містять підтвердження щодо практичного впровадження зазначених результатів.

1. Обґрунтування актуальності теми дисертації, її зв'язок із науковими програмами, темами

Житлово-комунальне господарство є надзвичайно важливою галуззю національної економіки, яка має забезпечувати безпечне та комфортне проживання та життєдіяльність громадян, що, у свою чергу, є одним із пріоритетних завдань публічного управління у цій сфері. Разом із тим, успішність публічного управління розвитком житлово-комунального господарства залежить від стану його комунальної інфраструктури, що, у свою чергу, впливає на якість житлово-комунальних послуг, їх доступність для кожної категорії споживачів, своєчасність та комплексність надання.

Актуальність представленої на рецензування дисертаційної роботи зумовлена наявністю проблеми, яка характеризується протиріччям між нагальною потребою у впровадженні наукових положень, а також сучасних підходів, моделей та управлінського інструментарію до сфери публічного управління розвитком комунальної інфраструктури регіонів України, та недостатністю концептуального й методико-технологічного забезпечення цих процесів. Вирішення цієї проблеми дозволить підвищити ефективність та результативність діяльності органів публічного управління на території, а також комунальних та інших підприємств, задіяних у виробництві та постачанні комунальних послуг (зокрема, з централізованого водопостачання та водовідведення) на рівні кращих європейських стандартів, вимог та практик.

Дисертаційне дослідження виконане відповідно до визначених Урядом пріоритетів діяльності, спрямованої на перемогу, безпеку й оборону, а також з урахуванням стратегічних ініціатив Національної ради з відновлення України від наслідків війни, Плану відновлення України та Національної програми «Відновлення та модернізація житла та інфраструктури регіонів», до складу якої входять проекти з будівництва нових мереж водопостачання та водовідведення, встановлення нових очисних споруд, відбудови зруйнованих систем централізованого водопостачання та інші.

Для проведення досліджень і підготовки дисертації здобувачка наукового ступеню *Фролова Ганна Олександрівна* брала участь у НДР кафедри за такими темами: «Забезпечення стійкості, ревіталізації та розвитку територій і громад в Україні» (№ державної реєстрації 0122U002375); «Цифрова трансформація публічного управління» (№ державної реєстрації 0122U002236), «Дослідження стану та динаміки соціально-економічного розвитку Губиниської територіальної громади Дніпропетровської області: стратегічний аналіз» (за договором №110101-23 від 01.03.2023), що підтверджується відповідною довідкою про участь у НДР. Матеріали досліджень увійшли до наукових публікацій, що готувалися, зокрема, за результатами виконання наукових тем, і представлені відповідними підрозділами у звітах з НДР.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна

Здобувачка належним чином обґрунтувала актуальність обраної теми, коректно визначила об'єкт і предмет дослідження, сформулювала мету та основні завдання дослідження. Дисертаційна робота носить комплексний характер, має достатню теоретичну основу. Вірогідність результатів і висновків дослідження забезпечуються відповідністю використаних методів дослідження його меті і завданням, якісним аналізом літературних джерел.

Наукові результати дисертаційного дослідження всебічно обґрунтовані, є достовірними, мають наукову новизну. Зокрема, авторкою дисертації:

уперше обґрунтовано комплекс наукових положень, підходів, інструментів та моделей, системне використання яких методологічно забезпечує результативність публічного управління розвитком комунальної інфраструктури на регіональному рівні (у частині водопостачання й водовідведення) і буде сприяти підвищенню ефективності стратегічної діяльності в галузі шляхом структуризації та моделювання простору проблем (як основи для формування пріоритетних проєктів розвитку зазначеної сфери), упорядкування й формалізації взаємозв'язків і впливів між ключовими стейкхолдерами водогосподарського комплексу на основі дотримання запропонованих принципів їх взаємодії, міжнародного співробітництва та цифровізації процесів управління галуззю;

удосконалено понятійно-категоріальний апарат предметної сфери дослідження, а саме: здійснено обґрунтування та розмежування сутності понять «міська інфраструктура» та «комунальна інфраструктура»; надано авторську інтерпретацію поняття «регіональна комунальна інфраструктура», яка в контексті дослідження розглядається як системоутворююча інтегрована складова житлово-комунального господарства регіону;

дістало подальшого розвитку: систематизація та обґрунтування комплексу дієвих і продуктивних для сфери публічного управління розвитком комунальної інфраструктури підходів та інструментів, які доцільно застосовувати у галузі централізованого водопостачання й водовідведення на

регіональному рівні, на основі чого здійснено моделювання «простору проблем» та побудовано дескриптивну модель стратегічної діяльності органів публічного управління з розвитку галузі, що дозволить зробити цю діяльність максимально ефективною; розробка відповідних пропозицій регіональним органам державної влади щодо їх використання, зокрема, під час формування регіонального портфелю проєктів з водопостачання та водовідведення на основі цифровізації процесів управління галуззю.

Зазначене дозволяє зробити позитивний висновок щодо успішності виконання поставленого наукового завдання та належного рівня оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

3. Оцінка змісту роботи та повноти викладу результатів дисертації в опублікованих працях

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 324 сторінки, з них 269 – основний текст, 5 таблиць, 8 рисунків, 3 додатки, список використаних джерел становить 275 найменувань.

Зміст дисертації свідчить про обізнаність здобувачки зі станом і напрямом розвитку сучасної наукової думки у сфері публічного управління та адміністрування, а також із ситуацією, що склалася в її практичній площині.

Розділ 1 «Публічне управління розвитком комунальної інфраструктури: теоретико-методологічні та організаційно-правові засади» присвячено вивченню стану наукового опрацювання проблем публічного управління розвитком комунальної інфраструктури у складі житлово-комунального господарства України, а також нормативним і прикладним аспектам їх розв’язання. Досліджено понятійно-категоріальний апарат у зазначеній сфері. Проаналізовано сучасний стан та особливості державного регулювання в житлово-комунальній сфері, зокрема у галузі водопостачання та водовідведення як критичної складової комунальної інфраструктури регіону. Показано, що сьогодні з’явилася значна кількість проблем забезпечення стійкого функціонування комунальної інфраструктури, виникнення яких безпосередньо пов’язано із повномасштабною збройною агресією РФ. Зроблено висновок, що дослідження підходів та інструментів публічного управління розвитком комунальної інфраструктури, зокрема, на рівні регіону, ще не отримало системного характеру. Потребують подальшого дослідження не тільки теоретичні і практичні аспекти публічного управління розвитком комунальної інфраструктури (зокрема, у частині водопостачання і водовідведення), а й постає питання необхідності пошуку та обґрунтування нового управлінського інструментарію, моделей та механізмів, що забезпечать максимальну ефективність та результативність публічноуправлінської діяльності в цій сфері.

У розділі 2 «Управління розвитком галузі водопостачання та водовідведення на регіональному рівні: досвід та інструментальне забезпечення» охарактеризовано зарубіжний досвід функціонування та

розвитку водопостачальної галузі. Зроблено висновок, що в країнах ЄС (Франція, Німеччина, Великобританія, Швейцарія, Ірландія, Австрія, Фінляндія, Норвегія, Німеччина, Нідерланди, Греція, Бельгія) публічне управління водним господарством вважається найбільш досконалим, тому за основу дослідження взято саме європейський досвід. Здійснено інтерпретацію результатів європейського досвіду та його систематизацію за критеріями «основні ознаки», «переваги» та «недоліки». Показано, що для вітчизняних реалій найбільш прийнятним є досвід Німеччини та Польщі.

Досліджено особливості публічного управління водопостачальною галуззю України в умовах воєнного стану. Показано, що з початком повномасштабного вторгнення РФ значно підвищилась ймовірність виникнення ризиків і загроз для водних об'єктів країни, найбільш критичними з яких є погіршення екологічного стану водних басейнів, загострення проблеми транскордонних забруднень, зниження якості води не лише в східній частині країни, а й в південних та центральних областях. Тому пріоритетним завданням органів публічного управління є впровадження антикризових заходів запобіжного характеру щодо охорони джерел і систем централізованого водопостачання та водовідведення, наближення технологій виробництва питної води до прийнятих у ЄС.

Обґрунтовано роль програмно-цільового інструментарію в управлінні водопостачальною галуззю, проаналізовано відповідні програмні документи. Показано, що їх виконання було малоефективним, що обумовлено, зокрема, регулярним недофінансуванням запланованого обсягу витрат з державного та місцевих бюджетів. Для забезпечення успішності реалізації зазначених документів і належного фінансування галузі запропоновано використовувати проєктний підхід.

У розділі 3 *«Методико-технологічне забезпечення управління розвитком галузі водопостачання та водовідведення на регіональному рівні»* здійснено структурування проблем, притаманних водопостачальній галузі, з подальшим моделюванням «простору проблем», який має стати основою для формування відповідних стратегій, програм і проєктів. Аналіз проблем здійснювався за техніко-технологічними, фінансовими та організаційно-інституційними ознаками. Для інтерпретації результатів проведеного аналізу використано математичний апарат. На основі запропонованої моделі побудовано систему програмно-цільового управління водопостачальною галуззю, для чого розроблено дескриптивну модель стратегічної діяльності органу публічного управління, що дозволить її зробити максимально ефективною.

Для підвищення результативності цієї діяльності обґрунтовано доцільність використання інструментів публічноуправлінської взаємодії і міжнародного співробітництва. Показано, що провідну роль у забезпеченні результативного стратегічного розвитку водопостачальної галузі відіграє чітка координація діяльності впливових зацікавлених сторін (стейкхолдерів) галузі, а також ефективне управління фінансовим забезпеченням портфелів програм та проєктів її стратегічного розвитку. Здійснено структурування основних груп стейкхолдерів, побудовано модель їх взаємодії та впливів на галузь

водопостачання й водовідведення з урахуванням потреб фінансового забезпечення її розвитку.

Обґрунтовано роль цифровізації у підвищенні ефективності управлінської діяльності в галузі водопостачання та водовідведення. Запропоновано склад регіонального портфелю проектів з цифровізації управлінської діяльності, реалізація якого дозволить створити технологічний базис для стратегічного розвитку, забезпечити конкурентоспроможність водогосподарського комплексу та отримати переваги для залучення інвестицій у повоєнне відновлення економіки України. Підготовлено (на прикладі Дніпропетровської області) рекомендації щодо практичного впровадження цифрових інструментів в управління галуззю централізованого водопостачання та водовідведення.

За результатами виконаного дисертаційного дослідження Г.О. Фроловою опубліковано 13 наукових праць, із них: 5 статей у наукових фахових виданнях України (із них 2 – у співавторстві), 1 стаття у зарубіжному науковому журналі, 7 тез доповідей у матеріалах науково-практичних конференцій (із них 1 – у співавторстві).

4. Значення роботи для науки, практики та суспільства

Наукове значення роботи полягає у тому, що вона є першим дослідженням у вітчизняній науці з публічного управління та адміністрування у напрямі розроблення комплексу наукових положень, підходів, інструментів і моделей публічного управління розвитком комунальної інфраструктури (у частині водопостачання та водовідведення) та методико-технологічного забезпечення її стійкого функціонування на регіональному рівні.

Практичне значення роботи полягає в тому, що основні концептуальні та практичні положення доведені до рівня практичних рекомендацій і можуть бути використані в процесі публічного управління розвитком комунальної інфраструктури регіону, зокрема, під час розроблення та реалізації документів програмно-цільового характеру, що стосуються функціонування та розвитку галузі централізованого водопостачання та водовідведення як в умовах воєнного стану, так і у повоєнний період, а також для підвищення ефективності та результативності публічноуправлінської діяльності в комунальній сфері в цілому.

Результати, які отримані здобувачкою, мають практичну значущість, апробовані та мають достатній ступінь практичного впровадження, що підтверджується відповідними довідками про впровадження різними суб'єктами публічного управління, зокрема, такими як:

- Дніпропетровська обласна рада (Управління стратегічного планування та комунальної власності виконавчого апарату ДОР, довідка про впровадження від 12.22.2024 №2983/0/2-24);

- Дніпропетровська обласна державна адміністрація (Департамент цифрової трансформації, інформаційних технологій та електронного урядування, довідка про впровадження від 26.01.2024 №107/1/46-24);

– Губиниська селищна рада Дніпропетровської області (результати дисертації впроваджено у рамках спільної науково-дослідної роботи, довідка про впровадження від 12.12.2024 №3169);

– Національний технічний університет «Дніпровська політехніка» (результати дисертації впроваджено у процесі підготовки та підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, довідка про впровадження від 11.12.2024 № 12-34/173).

5. Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

Грунтовне вивчення змісту дисертаційної роботи та публікацій авторки, а також представлених результатів перевірки роботи програмою StrikePlagiarism.com, рекомендованого МОН України для закладів вищої освіти, дозволяють визнати, що порушень академічної доброчесності не встановлено. Коефіцієнт подібності, який визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту дисертації було знайдено в різних джерелах, дорівнює 17,95 %.

Використані ідеї, цитування відповідних нормативних документів, результати і тексти інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

6. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту та оформлення дисертації

Оцінюючи в цілому позитивно подане до захисту дисертаційне дослідження, слід вказати на окремі дискусійні положення дисертації та висловити такі зауваження і пропозиції:

1. У п. 1.3 авторка визначає принципи формування та реалізації державної політики у сфері водопостачання й водовідведення на регіональному рівні, одним із яких є раціональна централізація та децентралізація водопостачальної галузі на території регіону (с. 86). Втім, у роботі не приділено належної уваги питанням децентралізованого водопостачання та водовідведення, які, на наш погляд, було б варто розкрити.

2. Здобувачці варто було б, на наш погляд, під час вивчення зарубіжного досвіду (с. 128-149) виокремити додатково ще й такий критерій, як «можливості» чи «перспективи» удосконалення публічного управління у секторі водозабезпечення, з огляду на існуючу вже сьогодні та у майбутньому проблематику водних ресурсів в країнах ЄС.

3. У роботі бажано було б приділити більшу увагу питанням підготовки кадрів та підвищення кваліфікації працівників відповідних служб і відділів органів влади в умовах трансформації системи управління водним господарством регіону та громад у повоєнний період.

4. Апробовані у Дніпропетровській області підходи, інструменти, моделі та пропозиції авторки дисертації щодо розвитку регіональної комунальної інфраструктури у частині водопостачання та водовідведення, на наш погляд, є універсальними, і можуть бути застосовані (з певною адаптацією) в інших регіонах України. Втім, застосування математичного апарату для формування

простору проблем та організації подальшої стратегічної діяльності органів публічного управління в галузі (с. 215-218) може викликати певні труднощі.

Разом із тим, зазначені зауваження не знижують наукової цінності дисертаційного дослідження. Загальна оцінка роботи є позитивною.

7. Загальний висновок про відповідність роботи встановленим вимогам

Характеризуючи представлену на рецензування роботу, маємо відзначити, що основні наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані авторкою дисертації, відповідають вимогам до такого виду досліджень. Вивчення тексту роботи і публікацій авторки надають підстави для висновку, що дисертаційна робота Фролової Ганни Олександрівни «Публічне управління розвитком комунальної інфраструктури на регіональному рівні» є самостійним завершеним науковим дослідженням.

За своєю актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованості, наукової та практичної цінності здобутих результатів дисертація Фролової Г.О. відповідає галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» та спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування», вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» та вимогам наказу МОН України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31.05.2019)», а її авторка, Фролова Ганна Олександрівна, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Рецензент,
професор кафедри державного
управління і місцевого самоврядування
НТУ «Дніпровська політехніка»
д.держ.упр., професор

_____ Ірина ХОЖИЛО